یک عکس، یک خاطره

صحنه‌ای از فیلم «سفر به ماه» - ۱۹۰۲

هشتاد و دو سال پیش در چنین روزی، برابر بیست و یکم ژانویه ۱۹۳۸ میلادی، ژرژ ملی‌یس، سینماگر شهیر فرانسوی در هفتاد و هفت سالگی درگذشت. او شهرت خود در سینما را بیش از هر چیز مدیون نوآوری‌هایش در بخش جلوه‌های ویژه، تکنیک‌های فیلمبرداری و شیوه روایت دانست. ملی‌یس سینماگری پرکار بود و از فیلم «سفر به ماه» او به عنوان نخستین اثر علمی و تخیلی تاریخ سینما یاد می‌شود.

دژاوو

لنین و انقلاب اکتبر

[شهروند] انقلاب ۱۹۱۷ روسیه، معروف به انقلاب اکتبر به عنوان یکی از مهم‌ترین رویدادهای قرن بیستم میلادی همه جهان را در دهه‌های آغازین این قرن تحت‌تأثیر خود قرار داد. اینکه در ایران امثال میرزاده عشقی و ملک‌الشعرای بهار در رثای انقلاب اکتبر قصیده‌ها سرودند و شخصیت‌های وطن‌پرستی چون میرزا کوچک‌خان و شیخ محمد خیابانی در دوره‌ای مدل حکومت شورایی را برای ایران تجویز کردند، همه به دلیل شور و هیجانی بود که به واسطه این دگرگونی بزرگ در خلق جهان افتاده بود. این حالت شیدایی و علاقه با توجه به تصمیم حکومت بلشویکی برای ملغی کردن قراردادها و معاهدات تحمیل شده از سوی روسیه تزاری به کشورهای همسایه، در ایران با نوعی از سپاسگزاری و امتنان قلبی نیز توأم شده بود. مطلوب نمایی انقلاب بلشویکی اکتبر ۱۹۱۷ میلادی با وجود همه ضعف‌ها و گره‌های ایدئولوژیک کمونیست‌ها، سیاستی بود که از سوی رهبر و مغز متفکر این تحول بزرگ یعنی ولادیمیر ایلیچ اولیانوف معروف به لنین ترویج و دنبال می‌شد. لنین که با شعار «کارگران روسیه متحد شوید» موفق شده بود حکومت دوک‌ها، شاهزاده‌ها، شاهان و در نهایت تزارهای روسیه را بعد از نزدیک به هزار سال منقرض کند، حالا با شعار «کارگران جهان متحد شوید» تحقق اهداف خود در فراسوی مرزهای کشورش را جست‌وجو می‌کرد.

اشراف‌زاده، تحصیلکرده، مخالف حکومت تزاری

نودوشش سال پیش در چنین روزی، برابر بیست و یکم ژانویه ۱۹۲۴ میلادی، ولادیمیر ایلیچ لنین، رهبر انقلاب ۱۹۱۷ روسیه و بنیانگذار اتحاد جماهیر شوروی بعد از یک دوره بیماری سخت در پنجاه و چهار سالگی درگذشت. لنین را همچنین باید بنیانگذار نخستین حکومت سوسیالیستی جهان، آنچنان که کارل مارکس و فردریش انگلس حداقل در تئوری، آرزوی تشکیلش را داشتند، قلمداد کرد. لنین آوریل ۱۸۷۰ میلادی به‌عنوان فرزند سوم خانواده‌ای اشرافی از پدری روس و مادری آلمانی به دنیا آمد و با توجه به اهمیت مقوله تحصیلات عالیه در خاندان اولیانوف به شکل خودکار از شانس تلمذ در بهترین مدارس، دانشگاه‌ها و همچنین مطالعه آثار باارزش حوزه ادبیات داستانی و فلسفه برخوردار شد. مخالف‌خوانی و دشمنی با حکومت تزاری گویی از همان کودکی در جان و روح لنین تنیده شده بود، اما اتفاقی که او را به سختی تکان داد و در ادامه راهی که برگزیده بود، استوار کرد، اعدام برادر بزرگش به جرم شرکت در توطئه براندازی تزار الکساندر سوم بود. او که در این ایام وارد هجده‌مین بهار عمر خود شده بود، مطالعه آثار کارل مارکس برای فهم بهتر مفهوم کمونیسم را در دستور کار خود قرار داد و کم‌کم در دانشگاه به لیدر فکری دانشجویان چپ‌گرا تبدیل شد. اما فعالیت‌های لنین چیزی نبود که از چشم حکومت تزاری دور بماند و او خیلی زود با دریافت حکم سه سال تبعید در سیبری، نخستین هزینه جدی را در راهی که پیش گرفته بود، پرداخت کرد.

مبارزه از خاک اروپا و آماده‌کردن افکار عمومی

لنین پس از پایان دوران تبعید شهر سن پترزبورگ را برای ادامه فعالیت‌های سیاسی خود برگزید و در آن ایام آشکارا به تبلیغ ضرورت یک انقلاب کارگری در روسیه می‌پرداخت. اقدامی که مجدداً حکم تبعیدی دیگر برای او به ارمغان آورد و او که این بار در رس خود را خوب فراگرفته بود، پس از پایان دوران محکومیت، زندگی در اروپا را برای پیگیری فعالیت‌هایش انتخاب کرد. این دوران که از ۱۹۰۰ تا ۱۹۱۷ میلادی را دربرمی‌گیرد، به تئوریزه‌کردن مفهوم نظام سوسیالیستی در روزنامه‌های حزب سوسیال دموکرات کارگری روسیه گذشت. با انشعاب این حزب به دو حزب بلشویک (اکثریت تندرو) و منشویک (اقلیت میانه‌رو)، لنین با به دست گرفتن رهبری بلشویک‌ها زمینه‌سازی برای هدایت یک شورش بزرگ عمومی را آغاز کرد. هرچند نخستین قدم در سال ۱۹۰۵ با شکست و سرکوب شدید همراه بود، اما اشتباه تزار نیکلای دوم در وارد کردن روسیه به معرکه جنگ جهانی اول، فرصت لازم را در اختیار کمونیست‌ها قرار داد تا در سایه مشکلاتی چون قحطی، بیکاری و همچنین فضای بسته سیاسی که مولود ورود روسیه به میدان این جنگ بزرگ بود، فضا را برای بروز شورشی همه‌گیر آماده کنند. پروژه‌ای که فاز نخست آن با انقلاب فوریه ۱۹۱۷ سقوط حکومت تزاری و تشکیل دولت موقت اجرایی شد و سپس با بازگشت لنین به روسیه و نطق‌های آتشین او در تخطئه دولت موقت که خیزش بلشویک‌ها در اکتبر ۱۹۱۷ را در پی داشت، به سرمنزل مقصود رسید.

منبع: «تاریخ انقلاب روسیه» نشر نیلوفر

زنگ تاریخ

اعدام لویی در کنکورد

یکی از نکات جالب توجه در خصوص انقلاب کبیر فرانسه فهرست مربوط به قربانیان مشهور آن است. قربانیانی که برخی‌شان به علت مخالفت با انقلاب سرشان تسلیم تیغه گیوتین شد و تعدادی نیز با اینکه ابتدا از انقلابیون به شمار می‌رفتند، چندی بعد در زمره مغضوبان قرار گرفتند. از بین مخالفان سرشناسی که خون‌شان در جریان انقلاب هدر رفت، می‌توان به آنتوان لاوازیه، شیمیدان شهیر فرانسوی اشاره کرد که به جرم خیانت به ملت اعدام شد. از میان موافقان بدشانس نیز احتمالا هیچ‌کس را مشهورتر از ژرژ دانتون نمی‌توان یافت که تنها به علت مخالفت با اعدام بی‌ضابطه سلطنت‌طلب‌ها دادگاهی و سر از تنش جدا شد. اما اگر بخواهیم مشهورترین قربانی انقلاب فرانسه را برگزینیم، او بی‌شک شخص شاه یعنی لویی شانزدهم است که ۲۲۷ سال پیش در چنین روزی، برابر بیست و یکم ژانویه ۱۷۹۳ میلادی با حکم نمایندگان پارلمان انقلابی فرانسه به جرم خیانت در میدان کنکورد پاریس گردن زده شد. لویی هنگام مرگ ۳۹ سال داشت و ۱۸ سال از سلطنتش می‌گذشت.

معما

پایان کار منصور

در فیلم سینمایی «تیرباران» به کارگردانی علی‌اصغر شادروان (محصول ۱۳۶۵)، فصل افتتاحیه به ترور حسنعلی منصور، نخست‌وزیر ایران، در سال‌های ابتدایی دهه ۴۰ اختصاص یافته است. در فیلم سعی شده است صحنه ترور تا جای ممکن با مستندات موجود از این واقعه هم‌خوانی داشته باشد. تصاویر عبور یک خودروی بزرگ و سیاه‌رنگ از خیابان‌های تهران، به اضافه صحنه‌های مربوط به بی‌قراری چند جوان در حوالی میدان بهارستان و در نهایت توقف خودروی سیاه مقابل ساختمان مجلس شورای ملی، پیاده شدن حسنعلی منصور از خودرو، نزدیک شدن یکی از جوان‌ها برای دادن کاغذ عریضه و سپس ظاهر شدن اسلحه‌ای در دست جوان عارض که نتیجه آن شلیک چند گلوله و افتادن نخست‌وزیر چهل و یک ساله به خاک است، به این ترتیب ۵۵ سال پیش در چنین روزی، برابر یکم بهمن ۱۳۴۳ خورشیدی، حسنعلی منصور، نخست‌وزیر ایران (از ۱۴ اسفند ۱۳۴۲ تا یکم بهمن ۱۳۴۳) هدف گلوله‌های محمد بخارایی از اعضای هیأت‌های موتلفه اسلامی قرار گرفت. براساس برخی روایات منصور ۵ روز پس از ترور و در پی بی‌نتیجه ماندن معالجات جان سپرد. صادق امانی، رضا صفارهرندی، محمد بخارایی و مرتضی نیک‌نژاد پس از بازداشت به عنوان عوامل اصلی این ترور دادگاهی و به اعدام محکوم شدند. آنان در جلسات دادگاه دلیل خود برای اقدام به اعدام انقلابی منصور حمایت او از قانون کاپیتولاسیون ذکر کردند. حکم صادره برای دیگر افراد مرتبط با پرونده همچون حبیب‌الله عسگراولادی، مهدی عراقی و محی‌الدین انواری نیز حبس بلندمدت بود. امانی، صفارهرندی، بخارایی و نیک‌نژاد روز ۲۶ خرداد سال ۴۴ مقابل جوخه آتش قرار گرفتند.

جدول

شماره ۱۸۹۳

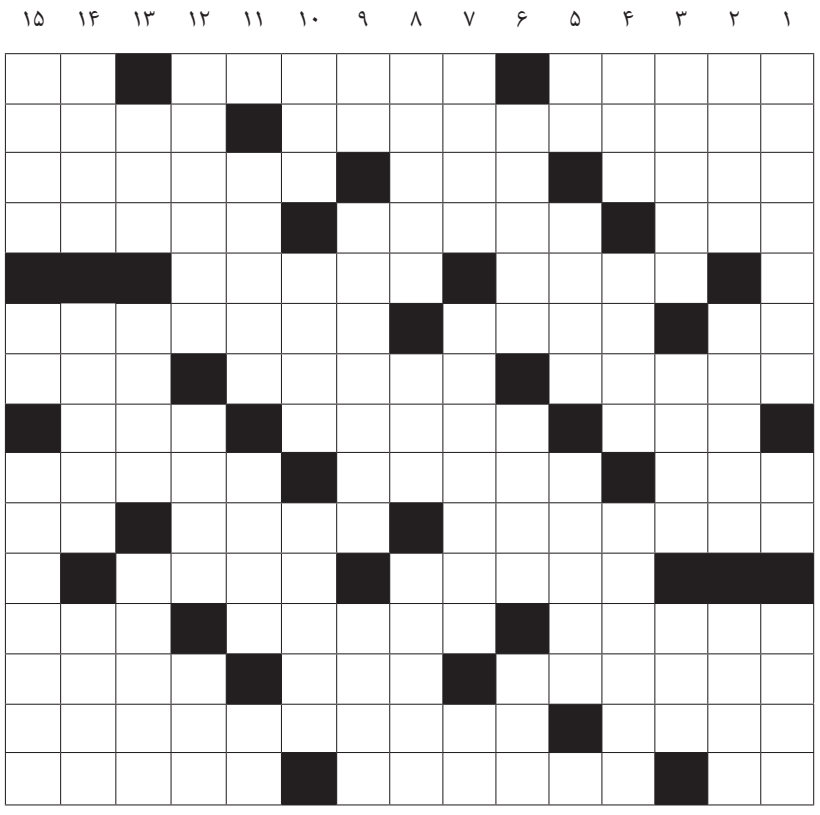

افقی ۱- علم شیمی قدما- فیلمی به کارگردانی حسین امیری دوماری و پدرام پورامیری- کلمه شگفتی ۲- مرد سال فوتبال دنیا در سال ۲۰۰۵- پرحرف ۳- پول چین- رنگ آسمان- از دوها در ورزش دوومیدانی ۴- یک حرف و سه حرف- جیغ و داد- زمان طولانی ۵- وحشت- بانام نازنین هنرپیشه فیلم دینامیت ۶- یک و یک- پاییز- از سیارات هشتگانه ۷- گوریل در گویش قدما- صندلی چرخدار کودک- چاه جهنم ۸- سقف دهان- دانشگاه معروف فرانسه- بسته‌بندی استوانه‌ای ۹- ساقه درخت- لباس- تیم فوتبالی در لیگ برتر ایران ۱۰- از اقلیت‌های مذهبی کشورمان- فالگیر- نماد لاغری ۱۱- وسیله‌ای برای بتونه‌کاری- جلگه وسیع ۱۲- جانشین خدا روی زمین- بزرگ‌ترین استان افغانستان- مخترع ماشین بخار ۱۳- رهاوردی از یزد- خراسان قدیم- سوغات اراک ۱۴- نانخورش- علم احضار ارواح ۱۵- نفس- مشایعت- برنده نوبل ادبی ۱۹۸۱ میلادی

عمودی ۱- سرسلسله زندیه- زدنی به سیگار- برقرار و دایر ۲- اشعه فرابنفش- طوطی دریایی- پشیمان ۳- پایتخت بحرین- حزب هیتلر- آبرسان قدیم ۴- سخن تب‌آلود- سنگ مرمر- گفت‌وگوهای فیلم ۵- خاندان- استان شاعران نامی- ساز اختراعی کریستوفری ایتالیایی ۶- نخستین قرارداد خرید نفت از ایران را امضا کرد- راکب- رود سوییس ۷- قطعی برای کتاب- فیلم اصغر فرهادی- نیم‌ساعت! ۸- دندان‌های نیش- پشت‌سر- شیرینی سوغاتی کرمان ۹- سازشاکی- از شهرهای ترکیه- پدیدار ۱۰- دارو- مهاجم سابق تیم ملی انگلیس در جام جهانی ۲۰۰۶- رزمایش ۱۱- ارث برنده- تباه و خراب- فرمولی در مسابقات اتومبیلرانی ۱۲- نام قدیم زیمبابوه- نوعی شیرینی- پلیس فضای مجازی ۱۳- سرود و نغمه هندوان- داستان کوتاه- رهبر روسیه ۱۴- فدراسیون جهانی ضد دوپینگ- آواره و سرگردان- سیاهه ۱۵- گرمای نیم‌روز- از نت‌ها- گرمادرمانی

حل جدول شماره ۱۹۹۲

	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱	م	ی	ن	ا	■	و	ا	د	ی	ا	ل	س	ل	ا	م
۲	ل	و	ل	و	■	ی	ل	م	ا	ن	■	ر	و	س	و
۳	ا	ف	■	ل	ا	ت	ی	ن	■	ی	ک	ی	■	ر	چ
۴	ی	ا	ت	■	ف	ر	ا	ه	م	■	ل	ا	پ	ا	ز
۵	■	■	و	ی	ر	ا	ز	■	ق	ت	ا	ل	ه	■	■
۶	م	ا	ن	ا	ی	ی	■	پ	ا	ی	ه	■	ل	ا	و
۷	م	غ	ر	و	ق	■	ف	ر	پ	ه	■	ب	و	ک	س
۸	س	ر	■	ر	ا	د	ی	و	ل	و	ز	ی	■	ت	ت
۹	ن	ا	م	ی	■	س	ر	ی	ه	■	ا	ش	ت	ا	ر
۱۰	ی	ق	ه	■	ا	ت	و	ن	■	د	ک	ت	ر	ی	ن
۱۱	■	■	و	ا	ر	ی	ز	■	ر	م	ا	ر	م	■	■
۱۲	م	غ	ش	و	ش	■	ه	م	و	ا	ر	■	ه	ا	ر
۱۳	خ	ز	■	ر	ک	و	■	ج	س	و	د	ی	■	ز	و
۱۴	و	ا	د	ی	■	ف	ر	و	ت	ن	■	س	ا	ن	ا
۱۵	ف	ل	ک	ا	ا	ل	ف	ا	ل	ک	ی	■	ر	ه	ا

تاریخ‌نگار

۷۰ سال پیش در چنین روزی، برابر ۲۱ ژانویه ۱۹۵۰ میلادی، **جرج اورول** (با نام اصلی اریک آرتور بلر)، نویسنده، منتقد ادبی و شاعر انگلیسی بر اثر عوارض ناشی از ابتلا به بیماری سل درگذشت. جرج اورول را در جهان بیش از هر چیز با دو رمان «مزرعه حیوانات» و «۱۹۸۴» می‌شناسند. او همچنین با نقدهای متنوعی که بر کتاب‌های مختلف نوشته است، بهترین وقایع‌نگار فرهنگ و ادب انگلیسی قرن نیز قلمداد می‌شود.

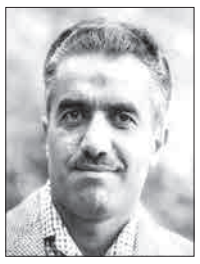

به آب‌اندازی **یواس‌اس ناتیلوس**، نخستین زیردریایی هسته‌ای دنیا (۱۹۵۴ میلادی)

۴۵ سال پیش در چنین روزی، برابر یکم بهمن ۱۳۵۳ خورشیدی، **دکتر محمد قریب**، بنیان‌گذار طب نوین کودکان در ایران بر اثر عوارض ناشی از ابتلا به بیماری سرطان مثانه درگذشت. دکتر قریب در طول حیات حرفه‌ای خود جوایز مختلفی را از جمله نشان دانش از دانشگاه تهران، نشان درجه اول فرهنگ از وزارت آموزش و پرورش و نشان عالی لژیون دونور از دولت فرانسه به پاس خدماتش دریافت کرد. او همچنین از بنیان‌گذاران نخستین بیمارستان تخصصی کودکان در ایران با عنوان «مرکز طبی کودکان تهران» است.